

2021

SANSKRIT

(Major)

Paper : 6.6

Full Marks : 60

Time : 3 hours

The figures in the margin indicate full marks
for the questions

GROUP—A

(Marks : 30)

1. Answer the following with one or two words :

1×5=5

शब्देन एकेन शब्दद्वयेन वा उत्तरं लिखतु—

(a) The book, 'नारदस्मृति' falls under Upaniṣat/
Dharmaśāstra/Kāvya.

(Choose the correct word)

'नारदस्मृतिः' इति ग्रन्थः उपनिषत्/धर्मशास्त्रम्/काव्यम्
अस्ति।

(शुद्धपदं चयनीयम्)

(b) How many Adhikaraṇas are there in the
'अर्थशास्त्र' ?

अर्थशास्त्रे कतिसंख्यकानि अधिकरणानि सन्ति?

(c) Who composed the धर्मशास्त्र for the first
time?

आदिमं धर्मशास्त्रं केन विरचितमासीत्?

(d) Which विद्या is compared to a lamp?

का विद्या प्रदीपतुल्या अस्ति?

(e) What is the other name of the
आचारस्थितिहेतुभूतं शास्त्रम्?

आचारस्थितिहेतुभूतं शास्त्रम् इत्यस्य नामान्तरं किमस्ति?

2. Give the answers of the following : 2×5=10

अधस्तनानाम् उत्तराणि लिखतु—

(a) Fill in the blanks :

रिक्तस्थानानि पूर्यतु—

_____ धर्मे मनुष्याणां _____ प्रवर्त्तते।

_____ च व्यवहाराणां राजा _____ स्मृतः॥

(b) Explain briefly :

समासेन व्याख्या करणीया—

मन्त्रपूर्वाः सर्वारम्भाः।

(c) How many Vidyās have been accepted in
the 'अर्थशास्त्र' ?

अर्थशास्त्रे कतिसंख्यकाः विद्याः स्वीकृताः वर्तन्ते?

(3)

- (d) What do you mean by वार्ता?
वार्ता इत्यनेन किं सूच्यते?
- (e) Write a brief note on मन्त्रिपरिषत्.
मन्त्रिपरिषत् इति विषये एका ह्रस्वा टिप्पणी लेखनीया।

3. Answer the following (any three) : 5×3=15
अधस्तनेषु प्रश्नत्रयस्य उत्तराणि प्रदेयानि—

- (a) Discuss how the book, 'नारदस्मृति' attained the present form.
'नारदस्मृतिः' इति ग्रन्थः केन प्रकारेण वर्तमानस्वरूपकः जातः इति विषये आलोचयतु।
- (b) Explain :
व्याख्यायताम्—
सामाद्युपायसाध्यत्वाच्चतुः—साधन उच्यते।
- (c) Discuss the propriety of the following verse :
अधस्तनीयश्लोकमाहात्म्यं विचार्यताम्—
न कश्चिदवमन्येत सर्वस्य शृणुयान्मतम्।
बालस्याप्यर्थवद् वाक्यमुपयुञ्जीत पण्डितः॥

1-21/870

(Turn Over)

(4)

- (d) Elucidate the idea contained in :
अंशस्यास्य गूढार्थः प्रकाशनीयः —
त्रय्या हि रक्षितो लोकः प्रसीदति न सीदति।
- (e) Write short notes on any two of the following :
अधस्तनेषु प्रसङ्गद्वयविषये ह्रस्वा टिप्पणी लेखनीया—
लब्धपरिरक्षणी; लोकयात्रा; मात्स्यन्यायः।

GROUP—B

(Marks : 30)

4. Answer any three of the following : 10×3=30
अधस्तनगतप्रश्नत्रयस्य उत्तराणि प्रदेयानि—
- (a) Discuss the importance of आन्वीक्षिकी in the sequence of enumeration of विद्या in विद्यासमुदेश.
विद्यासमुदेशे विद्याक्रमविचारे आन्वीक्षिक्याः माहात्म्यं विश्लेषणीयम्।
- (b) How can the Dharmasāstras provide knowledge of भारतीयपरम्परा? Explain with examples.
केन प्रकारेण धर्मशास्त्राणि भारतीयपरम्परागतज्ञानमावहन्ति इति विषये सोदाहरणं विश्लेषणीयम्।

1-21/870

(Continued)

(5)

(c) How according to Kauṭilya मन्त्रभेद can happen and what are the measures to be taken to resist मन्त्रभेद?

कौटिल्यमतेन मन्त्रभेदः कथं भवति तद्धारणसन्दर्भे वा का व्यवस्था ग्रहणीया इति विषये एकां टिप्पणीं लिखतु।

(d) Discuss the parts, branches, origins, etc., of व्यवहार on the basis of the sentence—

“अष्टाङ्गोऽष्टादशपदः शतशाखस्तथैव च.”

“अष्टाङ्गोऽष्टादशपदः शतशाखस्तथैव च” इत्यादिवाक्य-माधारीकृत्य व्यवहाराङ्ग-पदशाखादिविषये आलोचनं करणीयम्।

(e) Explain fully :

विशदं व्याख्येयम्—

पञ्चाङ्गो मन्त्रः।

★ ★ ★